

ДА ЛИ ЈЕ НА ВИДИКУ ПРЕКРЕТНИЦА КРИЗЕ У СИРИЈИ

ИЗНУЂЕНА СЛОГА

ПИШЕ
МИЛОШ СТРУГАР

На министарском састанку Савета безбедности, којим је председавао државни секретар Сједињених Америчких Држава Џон Кери 18. децембра 2015, једногласно је усвојена Резолуција 2254 о Сирији. Значајан успех представља сама чињеница да је то прва резолуција о смерницама за политичко решење кризе у Сирији коју је Савет безбедности успео да усвоји за скоро пет година од почетка рата. Резолуције које су до сада усвојене односиле су се на специфичне аспекте тог конфликта попут борбе против терористичких организација, уништавање хемијског оружја и доставу хуманитарне помоћи. Сви досадашњи покушаји да

се постигне минимум сагласности о политичком решењу кризе у Сирији нису имали успеха.

Најмањи заједнички именитељ

Савет безбедности, а посебно његови стални чланови, налазе се под све већим међународним притиском да превазиђу поделе и постигну дипломатски компромис, првенствено под утицајем драматичних догађаја у последњих неколико месеци. Интервенција Русије променила је динамику војног конфликта и однос снага на терену. Талас миграната довео је до подела и озбиљне

Резолуција 2254 могла би да представља добру полазну основу у изналажењу решења за жариште кризе на Блиском истоку. Одређен компромис међународних актера који имају интересе на том подручју постигнут је захваљујући притиску јавности, али је консензус, ипак, далеко.

кризе унутар ЕУ. Терористички напади Даеша на Синају, у Бејруту и Паризу мобилисали су међународну јавност и потенцирали хитност предузимања опсежне војне операције против те терористичке организације. Одлуке Турске које су довеле до обарања руског војног авиона, слања трупа на север Ирака без сагласности владе у Багдаду, јачања сукоба са Курдском радничком партијом (ПКК) на северу Ирака и унутар Турске, директно су указале на реалне опасности ширења сукоба и даљег заостравања односа између земаља региона, али и између Русије и САД и НАТО.

Суочени са тим растућим опасностима и ризицима да ситуација измакне контроли, Русија и САД предузели су конкретне и енергичне дипломатске кораке на мобилизацији међународне заједнице у тражењу минималног заједничког именитеља за политичко решење кризе у Сирији.

Састанку Савета безбедности претходила су два састанка тзв. Међународне групе за подршку Сирији крајем октобра и средином новембра у Бечу на којима су први пут учествовале све земље које имају интерес и утицај на развој догађаја у тој земљи, укључујући Саудијску Арабију и Иран. На тим састанцима покренуте су иницијативе и предлози који су омогућили каснији договор у оквиру Савета безбедности. Кључни догађај, међутим, била је посета секретара Керија Москви претпрошле недеље и његови вишесатни разговори са председником Путином и министром Лавровим на којима је очигледно постигнута сагласност у ком правцу треба усмерити дипломатске напоре, иако нису успели да усагласе ставове о неким фундаменталним питањима политичког решења кризе.

„Женева” или „Беч”

Резолуцијом 2254 Савет безбедности усвојио је оквирни план за мировни процес у Сирији. Основни елементи плана су: политички преговори владе и опозиције под покровитељством Уједињених нација који треба да започну почетком јануара, прекид ватре који треба да ступи на снагу у тренутку када се влада и опозиција договоре о првим корацима политичке транзиције у Сирији, те низ конкретних мера на јачању поверења и заштити цивилног становништва које влада и опозиција треба да предузму без одлагања. Планом је предвиђено да се у

року од шест месеци од почетка преговора формира прелазна влада и да започне рад на писању новог устава. Предвиђа се даље да се у року од осамнаест месеци одрже слободни и фер избори на основу новог устава под контролом и у организацији Уједињених нација.

Наведени циљеви и временски оквир представљају веома амбициозан и захтеван програм, посебно имајући у виду да у овом моменту истинска међународна сагласност постоји само на одређеном мањем броју питања, као што је на пример борба против Даеш. У вези са многим другим питањима и даље постоје суштинске разлике које су у тексту Резолуције прикривене вештим дипломатским речником који свако може интерпретирати на свој начин.

Кључна разлика је и даље на питању генералног оквира у коме треба да се одвија политички процес. Сједињене Америчке Државе, Британија, Француска, Турска и арапске земље Залива желе да основни фокус остане на коминикеу који је усвојен у Женеви јуна 2012. године. Тај документ позива на „политичку транзицију” у Сирији, што ове земље интерпретирају као оквир у коме би влада у Дамаску имала занемарујућу улогу у прелазном периоду и који би на крају довео до одласка председника Асада са власти. Русија, Кина и Иран, с друге стране, траже да се политички процес заснива на документима усвојеним у Бечу октобра и новембра ове године. Ти документи не позивају на формирање „транзиционе владе”, што према њиховом мишљењу значи да прелазни период треба да се заснива на подели власти између владе у Дамаску и опозиције.

Текст резолуције не даје одговор на то питање и позива се и на коминике из Женеви и на документе из Беча што практично значи да обе стране могу интерпретирати резолуцију на свој начин. У току консултација око текста резолуције САД су изгледа биле спремне на одређени компромис на том питању, али су Велика Британија и Француска инсистирале на терминологији у складу са коминикеом из Женеви.

Асад као камен спотицања

Неусаглашено је остало и питање улоге и будућности председника Башара ал Асада. Иако се у резолуцији не спомиње то питање, из текста је јасно да одлазак председника Асада са власти није више услов за започи-

њање политичког процеса. Међутим, још није усаглашен став о његовој улози у политичком процесу и током прелазног периода.

Русија, Кина и Иран инсистирају да председник Асад мора да има одговарајућу улогу у прелазној фази и да има право да учествује на изборима. За време дебате на састанку Савета безбедности биле су уочљиве нијансе у изнетим ставовима по том питању. Државни секретар Кери рекао је да је председник Асад изгубио способност и кредибилитет да уједини земљу, али је признао да постоје велике разлике у међународној заједници у вези са тим питањем и да процес транзиције треба да спроведу Сиријци без мешања са стране. Француска и Британија, уз подршку Литваније, експлицитно су захтевале да процес транзиције у Сирији мора да укључи и одлазак председника Асада са власти. Остали говорници, укључујући и министра Лаврова, нису директно говорили о том питању, али су истицали да читав процес мора бити у рукама Сиријаца и одбацили су сваки покушај да се одређена решења наметну извана. Министар Кине Ванг Ји истакао је да будући лидер Сирије мора бити изабран на независан начин.

Резолуција није дала одговор ни на изузетно значајно питање о томе ко треба да буду чланови опозиционог блока и њиховог преговарачког тима, што је предуслов за почетак политичког процеса. Русија је категорички одбила покушаје да Савет безбедности призна опозициони блок и преговарачки тим који су формиран на састанку одређених опозиционих партија и група у Ријаду 15. децембра. На инсистирање Русије, текст резолуције о том питању помиње не само састанак у Ријаду већ и састанке опозиционих група у Каиру и Москви. Министар Лавров истакао је на састанку да „терористи, и они који заступају војно решење сукоба, немају места за преговарачким столом“. Амбасадор Сирије је такође рекао да „влада у Дамаску никада неће прихватити дијалог са терористима“. То важно питање, које групе могу бити признате као део опозиционог блока и учествовати у политичком процесу и преговорима, предато је у надлежност специјалног изасланика генералног секретара УН за Сирију.

Резолуција није дала одговор ни на питање које оружане групе треба да буду укључене на листу терористичких организација, поред Даеш, Ал Каиде и Ал Нусра Фронта, које је Савет безбедности већ раније прогласио за терористичке организације. Јордан је водио консултације са заинтересованим земљама с циљем усаглашавања ставова око тог питања. Министар Јордана обавестио је Савет безбедности да није могла бити постигнута сагласност о томе које групе треба да буду на листи. Јордан је поднео извештај о резултатима постигнутим у консултацијама у коме су наведене и оне групе о којима није постигнута сагласност да се укључе на листу терористичких организација. Министар Лавров оштро је критиковао ставове појединих земаља о том питању, истичући да је „идеја о постојању добрих и лоших терориста апсо-

лутно неприхватљива“. Русија је тражила да се постигне сагласност око листе терориста пре него што започне политички процес, али то није се није одразило у усвојеном тексту резолуције. Уместо тога, Савет безбедности обавезао се да по хитном поступку утврди коначну листу терористичких група.

Највеће несугласице на том питању везане су за статус групе „Ахрар ал Шам“. Русија, Иран и Сирија сматрају да је та група директно и идеолошки везана за Ал Каиду и инсистирају да се она нађе на листи терористичких организација, што би је аутоматски искључило из политичког процеса. С друге стране, „Ахрар ал Шам“ учествовао је на недавном састанку у Ријаду и укључен је у опозициони блок који је тада формиран.

Умерени песимизам

Имајући у виду сва питања која су остала нерешена и након усвајања резолуције 2254, тешко је бити велики оптимиста о шансама да политички процес започне и да се прекид ватре успостави у роковима предвиђеним том резолуцијом. Разлике у ставовима кључних међународних и регионалних актера на фундаменталним предусловима за почетак политичког процеса остале су веома велике и након усвајања резолуције.

Стога није било изненађујуће да је министар Лавров на конференцији за штампу након усвајања резолуције изјавио да није оптимиста. У истом духу председник Обама имплицитно је указао да нема веру у политички процес и прекид ватре у Сирији тиме што је истакао да су његови циљеви у Сирији ограничени на борбу против Даеш, пружање хуманитарне помоћи и спречавање ширења нестабилности на друге земље региона.

Треба ипак очекивати да ће кључни међународни фактори, а посебно САД и Русија, наставити да улажу максималне дипломатске напоре с циљем започињања политичког процеса који би довео до прекида рата и политичког решења кризе у Сирији. Постизање споразума о Сирији постао је императив за САД и Русију због све већег ризика од ширења рата и увлачења других земаља у оружане сукобе. Уколико САД и Русија не успеју да постигну сагласност и не успоставе оквир за политичко решење до момента када ће Даеш бити принуђен да се повуче са територије Сирије, настаће вакуум у коме ће бити велика опасност конфронтације између војних снага разних земаља које су тренутно распоређене у региону у контексту борбе против Даеш.

С циљем да се избегне такав сценарио, САД и Русија морају да се договоре о низу важних питања, али два кључна услова су да САД и Русија престану да се посматрају кроз призму хладног рата и да се фокусирају на заједничке интересе које имају у региону, али и да САД обуздају Турску и њене опасне активности у региону. Резолуција 2254 је шанса да се направи таква прекретница. ■

*Аутор је бивши високи службеник
Уједињених нација*